

VLASTENECTVO AKO SÚČASŤ MORÁLNEHO PROFILU VOJAKA

Mgr. Juraj ŠIMKO, PhD.

ÚVOD

Pojem vlastenectvo je v súčasnej dobe pomerne frekventovaný. Vo všeobecnosti a bez prvotného pokusu o čo i len zbežné definovanie, vie zareagovať každý. Pod pojmom vlastenectvo si respondenti obvykle predstavujú oblasti súvisiace so vzťahom jednotlivca k jeho rodnej krajine, histórii či kultúre.

Existencia človeka je charakteristická skupinovým spoložitím, v ktorom ide o zabezpečenie životných potrieb. Zaisťovanie životných potrieb je pre človeka charakteristické nielen v individuálnej rovine, ale aj v rámci skupiny. Skupina si pre svoje prežitie stanovuje ciele. Východiskami pre stanovenie spoločenských cieľov sú hodnoty. Jednou zo spoločensky vyznávaných hodnôt je v tomto prípade aj vlastenectvo, ktoré sa tak stáva jedným zo základných predpokladov pre fungovanie spoločenského systému.

Z doterajšieho štúdia dostupných zdrojov zaoberajúcich sa problematikou vlastenectva, vyplynulo niekoľko poznatkov. ¹⁾ **Prvým poznatkom** je nejednoznačnosť pojmového aparátu. Z používania synonym ako sú patriotizmus, národovectvo alebo nacionalizmus vyplýva poznatok, že pri používaní pojmu vlastenectvo či jeho synonym sa často dostávame na hranicu šovinizmu a xenofóbie alebo oblasti v súčasnosti nazývanej „politická nekorektnosť“. **Ďalším poznatkom** je problém absencie ustálenej formy definície pojmu vlastenectvo. **Tretím poznatkom**, ktorý je svojou podstatou pomerne závažný, je vnímanie a akceptácia samotného vlastenectva okolím – teda spoločnosťou ako takou alebo jej jednotlivými parciálnymi skupinami – od spoločenských organizácií až po jednotlivcov.

Akceptácia vlastenectva v spoločnosti sa pohybuje vo viacerých rovinách. Od epizódneho prejavu na úrovni jednotlivca alebo skupiny pri mediálnom prenose (napríklad: úspechy športovcov Petry Vlhovej a Petra Sagana, cesta slovenských hokejistov do skupiny A po rozdelení republiky, až po zisk zlatej medaily) až po systematický prejav (jednotlivca či skupiny), kde sa prejav vlastenectva stáva

¹⁾ Táto úvaha sa týka výlučne otázky súvisiacej s problematikou vlastenectva na Slovensku. Nerieši vzťah Slovákov žijúcich v zahraničí, a už vôbec nie vzťah iných národov k tejto téme.

súčasťou osobnostného profilu vrátane zvnútorňovania vlastenectva do mravnej, osobnostnej či procesualnej, a v konečnom dôsledku na verejnosti viditeľnej, stránky.

Akceptácia vlastenectva v inej rovine môže byť determinovaná spoločenským zriadením. Iný postoj k vlastenectvu mali a majú nedemokratické a autoritatívne režimy, iný postoj demokratické režimy. Pričom ani chápanie vlastenectva v demokratickom prostredí nemôžeme považovať za ustálené.

Spoločenský model demokratického štátu umožňuje s pojmom vlastenectvo narábať veľmi „tvorivo“. Vlastenectvo je možné stavať do pozície prežitku, práve z dôvodu sprofanovania vlastenectva v predchádzajúcom spoločenskom období. V podmienkach Slovenskej republiky dnešnej doby je vlastenectvo predchádzajúceho historického obdobia, a teda prispôsobené socialistickému zriadeniu v spojení s proletárskym internacionalizmom, kritizované najmä zo strany „demokratov“. Inú historickú alternatívu negatívneho vnímania vlastenectva v našich podmienkach nachádzame aj vo využívaní vlastenectva pravicovým režimom na Slovensku v rokoch 1939 – 1945. ²⁾

Na druhej strane demokracia a pluralizmus si z vlastenectva môžu tiež vytvoriť fackovacieho panáka, keď ho pod návalom síce dobre mieneného, avšak do extrému hnaného liberalizmu, začnú natierať do farieb nacizmu, fašizmu, šovinizmu a xenofóbie.

Uvedené okruhy poznatkov sú vo vzájomnej synergii, čo v konečnom dôsledku robí systém/okruh problémov spojených s vlastenectvom veľmi dynamickým a tvárnym, avšak aj nestálym a nestabilným, v niektorých prípadoch doslova výbušným.

1 ZÁKLADNÁ TERMINOLÓGIA A POJMOVÝ APARÁT

Ako už bolo naznačené v úvode, pri priblížení problematiky vlastenectva je nevyhnutné vymedziť základné termíny a definovať pojmy, ktoré súvisia s riešenou problematikou.

Pred samotným definovaním pojmu vlastenectvo je nevyhnutné aspoň naznačiť definičný rámec iného súvisiaceho pojmu, a to pojmu „**národ**“. Jeho definovanie je

²⁾ Slovenský štát, ako spojenec nacistického Nemecka v období druhej svetovej vojny vydával pre slovenských vojakov tzv. Kalendár slovenského vojaka. Táto príručka obsahovala okrem iného aj znenie Branného zákona z 26. marca 1943. V diele siedmom je pod §31. v bode 1) uvedené: Príslušníci brannej moci majú sa vychovávať v duchu kresťanskom a vlasteneckom, pričom má spolupôsobiť vojenská duchovná správa.

pomerne komplikované, nakoľko jeho rôzne formy a podoby boli významne ovplyvňované predovšetkým historickými a geopolitickými podmienkami, ako aj globálnym bezpečnostným prostredím. Podľa Kolečku(1967) pojem národ v období stredoveku predstavoval všetkých príslušníkov kmeňa, obyvateľov územných politických zoskupení, ako aj príslušnosť k miestu narodenia. Tazzer (2018) za národ považoval združenie založené na štyroch základných pilieroch, ktorými sú idea, program, strany a zákony. V publikácii Universum (2001) sa nachádza konkrétnejšia a komplexnejšia definícia pojmu národ. Podľa tejto definície je možné pojem národ charakterizovať ako pospolitosť ľudu, ktorá vznikla pôsobením rôznych národotvorných faktorov, či už ekonomických, geografických alebo politických. Cibulka (1936) medzi tieto faktory zaradil aj územie, rasu, jazyk, kultúru, spoločné dejiny, štát a v niektorých prípadoch aj náboženstvo.

S pojmom národ sa následne spája aj pojem **identita**. Bačová (2003) prostredníctvom identity vyjadruje vybrané charakteristiky jednotlivcov alebo spoločností. Medzi tieto charakteristiky je možné zaradiť napríklad autenticitu, integritu, kontinuitu, uvedomenie si odlišností, prípadne afiliáciu s ľudskými spoločnosťami. **Špecifickou formou identity je identita národného charakteru.** Jandourek (2001) popisuje národnú identitu ako hlboký pocit vlastnej totožnosti založený na vlastnej komunite. Carey (2002) národnú identitu chápe ako kolektívnu sociálnu identitu, v ktorej sa prejavuje pozitívny vzťah jedinca k vlastnému národu, pocitu príslušnosti k danému národu vrátane vymedzenia sa voči národom a kultúram vnímaným ako potenciálne ohrozujúce vlastnú kultúru. Podľa Walterovej (2005) je pre národnú identitu významná duchovná kultúra, hodnotová orientácia, ako aj viera v spoločnú budúcnosť a národnú perspektívu.

Medzi ďalší pojem úzko súvisiaci a predmetnou problematikou patrí **patriotizmus**. Blackwell (1995) popisuje patriotizmus ako lásku k vlasti, ktorá obsahuje aj pripravenosť postaviť sa na jej obranu. Na rozdiel od nacionalizmu ide skôr o cit ako o politickú ideu. Plichta (2013) však patriotizmus neviaže výlučne len na miesto pobytu osôb, ale skôr na príslušnosť k svojmu vlastnému národu. Podľa Petruska (1996) je patriotizmus výrazom pre osvietenskú verejnú mienku so záujmom o verejné blaho a humánne zákony.

Podľa Průchu (2003) podstatnou charakteristikou mravnosti jedinca je pojem **vlastenectvo** Podľa Petruska (1996) vlastenectvo vyjadruje mieru oddanosti pospolitosti, ku ktorej jedinec prináleží. Bodolló (2018) pod pojmom vlastenectvo

označuje cnosť, lásku a oddanosť k vlasti hrdosť na jej minulosť a prítomnosť, úsilie chrániť záujmy vlasti. **Vlastenec je človek, ktorý cíti národnú hrdosť.** Prejavom vlastenectva je napríklad spievanie štátnej hymny. Na rozdiel od nacionalizmu sa neviaže na národ, ale na územie (krajinu), resp. na politický národ (obyvateľov danej krajiny). Podľa Nathansona (1993) je vlastenectvo postavené na štyroch základných pilieroch:

1. zvláštna náklonnosť k vlastnej krajine,
2. pocit osobnej identifikácie s krajinou,
3. osobitný záujem o blaho krajiny,
4. ochota obetovať sa za podporu dobra krajiny.

Pomerne silným a živým pojmom nadväzujúcim na problematiku vlastenectva je **nacionalizmus**. Breuilly (1994) rozdeľuje nacionalizmus na tri základné oblasti, a to na nacionalizmus ako doktrínu, nacionalizmus ako citové postoje a nacionalizmus ako politiku. Vznik nacionalizmu je spájaný s transformáciou vedomia a postupným osvojovaním nacionalistických ideí v istých segmentoch spoločnosti. Podľa Kedouria (2003) nacionalizmus tvorí prevratnú politickú predstavu modernej spoločnosti, ktorá bola vymyslená na začiatku 19. storočia, a ako politická ideológia sa rozšírila zo západnej Európy do celého sveta. Jandourek (2001) chápe nacionalizmus ako ideológiu prehnaného národného vedomia, ktorá znižuje hodnotu ostatných národov. Nacionalizmus býva častokrát spájaný aj s požiadavkou vytvorenia vlastného suverénneho štátu. Jeden z najznámejších britských spisovateľov George Orwell (1968) postavil nacionalizmus a vlastenectvo do protikladu z hľadiska agresívnych a zároveň defenzívnych postojov. Nacionalizmus je o moci, resp. jeho prívrženec chce pre svoj národ získať čo najväčšiu moc a prestíž. **Zatiaľ čo nacionalizmus je zodpovedajúcim spôsobom agresívny, vlastenectvo je obranné.** Je to oddanosť určitému miestu a spôsobu života, ktorý človek považuje za najlepší, ale nechce ho vnucovať iným.

V „Návrhu zabezpečenia výučby vlastenectva, vrátane národných a kresťanských tradícií ako systém výučby“ (2009) vydanom Štátnym pedagogickým ústavom je pojem vlastenectvo definovaný nasledovne: *„Vlastenectvo je jedným z morálnych princípov každého národa. Je to vzťah jedinca k vlastnému rodisku, štátu, národu, svojej minulosti, jazyku, kultúre. V procese jeho formovania významnú úlohu má rodina a škola.“*

Vzhľadom na skutočnosť, že uvedený materiál je relatívne novšieho dáta a bol vydaný Štátnym pedagogickým ústavom, môžeme citovanú definíciu chápať ako smerodajnú pre potreby riešenia danej problematiky.

Tento výber definície je možné podporiť nasledujúcou úvahou: Krátky slovník slovenského jazyka (2003) definuje vlastenectvo ako: „*vnútorný pocit hrdosti na príslušnosť k národu, snaha hájiť záujmy svojho národa.*“ V podobnom duchu sa k pojmu vlastenectvo vyjadruje Vopravil, ktorý definuje vlastenectvo ako „*mrvný fenomén, predstavujúci zložitú vlastnosť osobnosti vojaka odrážajúcu jeho vzťah k vlasti*“. Vlast' v tomto prípade predstavuje materinský jazyk, zvyky a kultúra. V podstate je vlastenectvo definované ako racionálny, citový a konatívny vzťah k vlasti.

Uvedené tri definície majú toľko zhodných atribútov, že prvú z nich (2009) môžeme chápať ako definíciu, ktorú môžeme pre potreby článku využívať.

1.1 Legislatívny rámec venovaný oblasti vlastenectva v spoločnosti

Po elementárnom náčrte pojmového aparátu je na mieste priblíženie aj vybraných oblastí legislatívneho prostredia súvisiaceho s problematikou vlastenectva. Právne predpisy Slovenskej republiky pojednávajúce o problematike vlastenectva sú kreované Ústavou SR, ústavnými zákonmi, zákonmi a nižšími právnymi predpismi. Sústava právnych predpisov vytvára právne prostredie, ktorým sa riadia orgány verejnej a štátnej správy, právnické osoby, ale aj fyzické osoby. V rámci právneho prostredia Slovenskej republiky obsahujúceho (aspoň okrajovo) problematiku vlastenectva existuje celý rad právnych predpisov.

Jedným z prvých právnych predpisov v začiatkoch samostatnej Slovenskej republiky v roku 1993, ktorý obsahoval podporu výchovy k vlastenectvu bol zákon č. 63/1993 Z. z. o štátnych symboloch Slovenskej republiky a ich používaní. Štátne symboly Slovenskej republiky sú vymedzené a charakterizované v § 1 tohoto zákona. Podľa § 1 ods. 2 „*je každý povinný zachovávať úctu k štátnym symbolom Slovenskej republiky. Výchova k vlastenectvu a úcte k štátnym symbolom Slovenskej republiky musí byť zaradená do štátneho vzdelávacieho programu škôl.*“

Podstatnú úlohu v procese vykonávania preventívnych vzdelávacích aktivít plnia školy. V zmysle § 29 ods. 1 zákona č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov „*Základná škola v súlade s princípmi a cieľmi výchovy a vzdelávania podporuje rozvoj osobnosti žiaka vychádzajúc*

zo zásad humanizmu, rovnakého zaobchádzania, tolerancie, demokracie a vlastenectva, a to po stránke rozumovej, mravnej, etickej, estetickej, pracovnej a telesnej.“ Tento školský zákon zrušil vyhlášku Ministerstva školstva, mládeže a športu Slovenskej republiky č. 80/1991 Zb. o stredných školách. § 3 ods. 4 tejto vyhlášky znie: *„Riaditeľ strednej školy môže priestory a vybavenie školy prenajať iným organizáciám na činnosti, ktoré nie sú v rozpore so zásadami vlastenectva, humanity a demokracie.“* V § 13 bolo možné nájsť konkrétne pravidlá správania sa žiakov, pričom ods. 1 písm. b) charakterizoval základné povinnosti žiakov, ako napríklad *„osvojiť si zásady vlastenectva, humanity, demokracie a správať sa podľa nich, byť disciplinovaní, plniť pokyny pedagogických zamestnancov, inštruktorov a iných zamestnancov školy a správať sa v škole a mimo nej tak, aby robili česť škole i sebe“*. Tieto pomerne významné časti sa v následnom školskom zákone už nevyskytli, ani len okrajovo.

Okrem základných škôl sa v právnom prostredí Slovenskej republiky nachádzali aj ustanovenia o vzťahu Ozbrojených síl Slovenskej republiky k vlastenectvu. Podľa zákona č. 99/2014 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 321/2002 Z. z. o ozbrojených silách Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov, sa § 4 doplnil odsekom 12, ktorý znel: *„Ozbrojené sily sa podieľajú na príprave obyvateľstva na obranu štátu na výchove obyvateľstva k vlastenectvu, na rozvíjaní vojenských tradícií a na zabezpečení kultúrnych, vzdelávacích, športových a spoločenských podujatí k tomu organizovaných.“* Tento pomerne významný odsek bol však neskôr zmenený zákonom č. 477/2019 Z. z. V zmysle tohto zákona sa v predmetnom § 4 ods. 13 vypustili slová *„na výchove obyvateľstva k vlastenectvu“*.

Túto úpravu je možné považovať za podstatnú chybu v rámci problematiky výchovy obyvateľstva Slovenskej republiky k vlastenectvu. Na druhej strane tu však môžeme vnímať snahu o rozšírenie vlasteneckej výchovy do širšej sféry spoločenskej prípravy, než len jej redukciu na podmienky ozbrojených síl, aby nedošlo k mylnému výkladu, že za jej realizáciu sú zodpovedné len, resp. výlučne ozbrojené sily.

Zákon č. 435/2010 Z. z. v § 2 pojednáva o účele poskytovania dotácií, v rámci ktorého v zmysle písmena a) Ministerstvo obrany Slovenskej republiky môže dotáciu poskytnúť na podporu výchovy občanov Slovenskej republiky k vlastenectvu.

Právne prostredie Slovenskej republiky v oblasti podpory výchovy k vlastenectvu obsahuje aj historicky významné inštitúcie slovenského národa, ktoré kladú dôraz predovšetkým na kultúrne, spoločenské ako aj vedecké činnosti a aktivity.

Ide predovšetkým o Maticu Slovenskú a Slovenský zväz protifašistických bojovníkov. § 2 zákona č. 68/1997 Z. z. o Matici slovenskej vymedzuje konkrétne úlohy zverené Matici slovenskej štátom:

- a) upevňovať slovenské vlastenectvo,
- b) prehĺbovať vzťah občanov k slovenskej štátnosti,
- c) robiť základný slovakistický výskum,
- d) podieľať sa na rozvoji miestnej a regionálnej kultúry,
- e) pôsobiť najmä na mládež v duchu národných, mravných a demokratických hodnôt,
- f) zvyšovať národné povedomie Slovákov na jazykovo zmiešaných územiach Slovenskej republiky,
- g) posilňovať vzťahy kultúr občanov hlásiacich sa k národnostným menšinám a etnickým skupinám na území Slovenskej republiky so slovenskou národnou kultúrou,
- h) združovať tvorcov a priaznivcov slovenskej kultúry a vedy vo svete,
- i) podporovať propagáciu Slovenskej republiky aj vlastnými informačnými a kultúrnymi strediskami utvorenými v zahraničí,
- j) rozvíjať styky s európskymi a svetovými organizáciami pre otázky kultúry, národnej identity, duchovného života a ochrany všeľudských hodnôt,
- k) zakladať doma i v zahraničí nadácie a fondy na podporu národného a kultúrneho života Slovákov a na oceňovanie najvýznamnejších tvorcov z vymedzených oblastí tvorivej činnosti,
- l) spolupracovať so štátnymi orgánmi a s orgánmi územnej samosprávy pri rozvoji kultúry a spoločenského života,
- m) vydávať pôvodnú slovenskú umeleckú tvorbu, vedecké diela a publicistiku,
- n) spolupracovať pri tvorbe učebníc a učebných textov niektorých predmetov spoločenských vied pre základné školy a stredné školy na základe poverenia Ministerstva školstva Slovenskej republiky.

Inú súčasť spoločenského života súvisiacu s vlastenectvom môžeme v tejto problematike identifikovať v zákone č. 487/2013 Z. z. o protifašistickom odboji, postavení a pôsobnosti Slovenského zväzu protifašistických bojovníkov. § 3 ods. 1 konkretizuje aké úlohy zväz plní a vykonáva:

- a) presadzuje demokratický a humánny odkaz slovenského národnoemancipačného hnutia začatého štúrovcami, ktorého proces pokračujúci v rokoch druhej svetovej vojny bojom za národné oslobodenie a proti fašizmu vyvrcholil Slovenským národným povstaním,
- b) dbá na pravdivé vysvetľovanie histórie boja za národné oslobodenie, proti fašizmu a nacizmu,
- c) organizuje pietne a spomienkové akcie pri príležitosti významných historických výročí a pamätných dní Slovenskej republiky, najmä osláv Slovenského národného povstania, osláv víťazstva nad fašizmom, osláv oslobodenia územia Slovenska v jednotlivých regiónoch, Dňa obetí Dukly, ako aj seminárov a besied pre mladú generáciu a ich učiteľov,
- d) iniciuje v orgánoch štátnej správy a územnej samosprávy stálu starostlivosť o ochranu a údržbu pamätníkov, pomníkov, pamätných tabúl a vojnových hrobov padlých hrdinov národného boja za oslobodenie,
- e) udržiava, nadväzuje a rozvíja priateľské vzťahy s odbojovými organizáciami v zahraničí,
- f) verejne vystupuje proti extrémnym silám propagujúcim nacionalizmus, šovinizmus, rasizmus, antisemitizmus, neofašizmus, neonacizmus, neoludáctvo a xenofóbiu.

Podľa zákona č. 219/2006 Z. z. o protikomunistickom odboji je *„Národná rada Slovenskej republiky vedená vôľou oceniť a vyjadriť úctu mužom a ženám, ktorí s nasadením vlastných životov, osobnej slobody a pripravení k najvyšším obeťam bojovali za vlasť, bránili hodnoty slobody a demokracie.“* Na základe tejto vôle je *„Národná rada Slovenskej republiky odhodlaná natrvalo pripomínať ideály vlastenectva, cti a statočnosti ďalším generáciám našich občanov.“*

1.2 Legislatívny rámec využívania vlastenectva v podmienkach ozbrojených síl

Problematika vlastenectva, vlasteneckej výchovy či využívania vlastenectva v príprave profesionálneho vojaka je pomerne bohato zastúpená v legislatívnej podobe. Táto oblasť, ako aj oblasť tradícií, je predovšetkým riešená v predpisoch súvisiacich s vojenskou symbolikou. Ako príklad je nevyhnutné preto spomenúť

Smernicu Ministerstva obrany Slovenskej republiky č. 50/2017 o vojenskej symbolike.

Ďalším významným dokumentom je **Vojenský predpis o výchove profesionálnych vojakov ozbrojených síl Slovenskej republiky Vých-1-1**. Tento dokument sa podstatnejšie zmieňuje o tom, že *„výchova je zložitý, cieľavedomý proces dotvárania a rozvíjania mravných a bojových kvalít profesionálnych vojakov“*. Podľa uvedeného dokumentu je obsahom výchovy *„súhrn poznatkov, názorov, postojov a modelových situácií z oblasti právnej, politickej výchovy, výchovy k historickému povedomiu, k líderstvu a k zdravému životnému štýlu.“*

Na predpis o výchove nadväzuje aj **Etický kódex profesionálneho vojaka**. V základných ustanoveniach je uvedené: *„Základné zásady a pravidlá správania a konania profesionálneho vojaka sú všeobecne uznávané morálne a mravné hodnoty, ktoré vychádzajú z tradícií spoločnosti, z postavenia ozbrojených síl Slovenskej republiky v spoločnosti pri plnení úloh obrany Slovenskej republiky, jej zvrchovanosti, územnej celistvosti, záujmov, hodnôt demokracie a slobody.“*

V ďalších častiach je priestor venovaný mravným požiadavkám na profesionálneho vojaka, kde okrem vernosti republike, čestnosti, statočnosti a disciplinovanosti figuruje aj hrdosť na príslušnosť k ozbrojeným silám. V tomto zmysle je dávaný dôraz na osobné stotožnenie sa profesionálneho vojaka s poslaním a hodnotami ozbrojených síl, ako aj hrdosťou na jednotku či ozbrojené sily ako také.

Hoci zatiaľ v žiadnom zo spomenutých dokumentov nefiguruje exaktne slovo „vlastenectvo“, v etickom kódexe uvedená definícia pojmu hrdosti na príslušnosť k ozbrojeným silám sa dá považovať za takmer totožnú s definíciou vlastenectva.

Popri vyššie uvedených dokumentoch je potrebné spomenúť aj **Smernice Ministerstva obrany Slovenskej republiky č. 42/2011 o národných a vojenských tradíciách ozbrojených síl Slovenskej republiky**. Tento dokument ustanovuje metódy, formy a prostriedky na upevňovanie historického povedomia, hrdosti na Slovenskú republiku a jej ozbrojené sily. Konkrétne v čl. 5 sa už pojem vlastenectvo, vlastenecké zmýšľanie či vlastenecká výchova objavujú niekoľkokrát. Tento článok bližšie špecifikuje spektrum pôsobenia spoločenskovednej prípravy v rezorte obrany v priamom súvisi s vlastenectvom.

2 VYUŽITIE VLASTENECTVA V PROCESSE VÝCHOVY V OS SR

Ako bolo už uvedené vyššie, existencia človeka je charakteristická skupinovým spolužitím z dôvodov zaistovania potrieb. Skupina kladie pred seba zoznam požiadaviek a každý jej člen sa podieľa na ich zabezpečovaní. Pochopiteľne, požiadavky, ktoré sa skupina snaží zaistiť, nie sú vždy len materiálneho rázu.

Ruka v ruke s týmto procesom prebiehal aj vývoj rôznych foriem spoločenskej organizácie. Už od starovekej antickej civilizácie sa objavujú špecifické formy organizácie spoločnosti, kde sa na živote spoločnosti podieľajú širšie vrstvy obyvateľstva. Ako uvádza Zamarovský, v podmienkach gréckej polis jedinec, ktorý sa zriekol činnosti pre spoločnosť alebo sa jej nezúčastnil pre telesnú či duševnú poruchu, bol v očiach ostatných druhoradým občanom. Z tohto náznaku môžeme odvodiť, že **istý stupeň spoločenskej aktivity, resp. aktivity orientovanej v záujme prosperity danej spoločnosti, súvisel a stále súvisí s vlastenectvom**. Tento stav trvá dodnes a príprava na život v spoločnosti je dávaná jednotlivcovi výchovou v rodine už od detstva. Podľa Mikuša (2013) práve rodina vytvára podmienky na správne formovanie názorov a postojov jej členov vo vzťahu k vlasti, v ktorej sa narodili, mali svojich predkov, v ktorej žijú a vytvárajú hodnoty pre budúce generácie. Vlastenectvo predstavuje prejav občianskej aktivity a kvality. Vrcholom tejto spoločenskej prípravy je **spojenie procesu výchovy s politikou**.

V podmienkach Ozbrojených síl Slovenskej republiky môžeme základný cieľ vlasteneckej výchovy charakterizovať ako proces spočívajúci vo formovaní vojaka ako osobnosti bezvýhradne oddanej svojej vlasti, ozajstného vlastenca dôsledne konajúceho v duchu zásad demokracie a humanizmu, zodpovedne plniaceho vojenské povinnosti a vždy pripraveného brániť svoju vlasť pred agresiou. Takto zvolený cieľ vlasteneckej výchovy nemožno chápať izolovane a odtrhnuť od výchovy v ozbrojených silách. Cieľ vlasteneckej výchovy môže byť úspešne dosiahnutý len vtedy, keď bude napĺňovaný vhodným a správne zvoleným obsahom, s využitím primeraných foriem metód a prostriedkov, čiže s optimálnym použitím didaktiky.

Zo štúdiá interných normatívnych aktov vyplýva konkrétna podoba vzdelávania na tradíciách a v intenciách vlastenectva. Za vlasteneckú výchovu sú v tomto systéme zodpovední viacerí aktéri. Konkrétne ide o spoločenskovednú prípravu vo vzdelávacích, školiacich a výcvikových zariadeniach a vzdelávací proces realizovaný na Akadémii ozbrojených síl generála M. R. Štefánika v Liptovskom Mikuláši.

Jednotlivými aktérmi pôsobiacimi v rámci výchovy k vlastenectvu sú:

- Akadémia ozbrojených síl generála M. R. Štefánika
 - denné štúdium (v súčasnosti sú realizované štyri študijné programy),
 - kariérne kurzy,
 - duchovná a pastoračná služba.
- Personálny úrad OS SR (Oddelenie výchovných a kultúrnych činností)
 - aktivity podporujúce vlasteneckú výchovu – Deň tradícií (od roku 2013), vydavateľská činnosť (publikácia Vojenská osвета, plagáty Tradície OS SR),
 - spoločenskovedné semináre.
- Vojenský historický ústav
 - Vojenské historické múzeum, Piešťany,
 - Múzejné oddelenie Vojenského historického múzea, Svidník.

Dňa 1. januára 2022 bolo z rezortu kultúry do zriaďovateľskej pôsobnosti MO SR presunuté Múzeum SNP v Banskej Bystrici. V súčasnosti dokumentuje a prezentuje dejiny slovenskej spoločnosti v rokoch 1938 – 1945 s dôrazom na dokumentáciu protifašistického národnooslobodzovacieho boja a Slovenského národného povstania, ako významnej súčasti európskej antifašistickej rezistencie v rokoch druhej svetovej vojny. Múzeum má celoslovenskú pôsobnosť s medzinárodným dosahom, v rámci ktorej vykonáva odbornú-metodickú, koordinačnú a poradenskú funkciu, takže v budúcnosti by sa mohlo podieľať aj na vzdelávaní profesionálnych vojakov v oblasti vlastenectva.

V otázke vlasteneckej výchovy a vzdelávania na tradíciách ma pochopiteľne silnú pozíciu jediná rezortná vysoká škola – Akadémia ozbrojených síl generála M. R. Štefánika v Liptovskom Mikuláši. Jej poslaním nie je len odborná príprava vojakov, ale aj výchova v duchu vlastenectva tak, aby uznávali hodnoty akými sú zmysel pre povinnosť, čestnosť, občianska a spoločenská zodpovednosť, mravnosť, a aby uprednostňovali záujmy vlasti pred osobnými záujmami.

V širokom spektre predmetov vyučovaných na akadémii by mali mať miesto aj predmety, ktoré zabezpečia, aby horeuvedené poslanie výchovy vojakov bolo naplnené. Situácia s vyučovaním predmetov venovaných otázkam dejín v podmienkach akadémie je však komplikovaná.

Do roku 2004 boli na Vojenskej akadémii (predchodkyni Akadémie ozbrojených síl) pri príprave vojakov vyučované len dva predmety zamerané na históriu, a to Vojenské

dejiny Slovenska a Dejiny vojenského umenia. Predmet Dejiny vojenského umenia bol špecifický a slúžil na získanie vedomostí o vývoji vojenstva, vojenskej teórie a praxe v priebehu dejín. Takmer vôbec neposkytoval priestor témam venovaným národným dejinám, a teda k zvyšovaniu národného povedomia. Oveľa väčší priestor poskytoval predmet Vojenské dejiny Slovenska, ktorý bol povinným predmetom pre všetkých študentov prvého ročníka Vojenskej akadémie. Pre riadne denné štúdium to bolo 60 hodín rozdelených do dvoch semestrov prvého ročníka. Cieľom tohto predmetu bolo spoluvytvárať historické vedomie, rozšíriť vojensko-historický rozhľad študentov, rozvíjať ich vojenské myslenie a vytvárať predpoklady na sústavné a efektívne využívanie vojenských dejín v praxi. Po absolvovaní predmetu mal študent poznať teoretické základy vojenských dejín Slovenska, významné vojny a konflikty a hlavné etapy vývoja prostriedkov vedenia ozbrojeného zápasu na Slovensku. Študenti tak získali vedomosti o súvislostiach vojenských dejín Slovenska s národnými dejinami, ako aj s európskym a svetovým vývojom.

V transformačných zmenách vojenského školstva v poslednom desaťročí 20. storočia sa predmetu venovala stále menšia pozornosť a rozsah hodín bol znižovaný do takej miery, že v roku 2004 sa prestal vyučovať.

K podstatnej zmene došlo až v akademickom roku 2018/2019, keď bol opäť do skladby predmetov 1. stupňa vysokoškolského štúdia v študijnom programe Bezpečnosť a obrana štátu zaradený predmet Vojenské dejiny Slovenska v rozsahu 42 hodín. Znovuzavedenie tohto predmetu bolo opreté o Smernice Ministerstva obrany Slovenskej republiky č. 42/2011 o národných a vojenských tradíciách Ozbrojených síl Slovenskej republiky.

Hoci predošlé tvrdenia vyznievajú pre otázku výchovy na tradíciách v podmienkach Akadémie optimisticky, je nutné podotknúť, že ďalšie tri existujúce študijné programy tento predmet nemajú. Spoločným predmetom obsahujúcim témy z vojenských dejín je pre všetkých študentov prvého ročníka predmet Dejiny vojenského umenia v rozsahu 28 hodín.

Aj keď súčasný stav nemôžeme považovať za ideálny, ostáva konštatovať že situácia sa v porovnaní s predchádzajúcim obdobím zlepšila. To isté je možné konštatovať aj v otázke kariérnych kurzov. Do obsahovej štruktúry kurzov sa v rámci možností podarilo implementovať aspoň najdôležitejšie témy súvisiace s tematikou vojenských dejín Slovenska a venovať niekoľko hodín témam súvisiacim s vlasteneckou výchovou.

2.1 Výsledky prieskumu: Identifikácia miery vlastenectva u študentov AOS

Otázka vzťahu študentov AOS k otázkam vlastenectva je dôležitá z viacerých hľadísk. Prvým je skutočnosť, že samotným poslaním akadémie je vzdelávací a výchovný proces. Druhým, a tiež významným, hľadiskom je skutočnosť, že absolventi akadémie po ukončení štúdia nastupujú k útvaram a práve oni sa tak stávajú osobami, ktoré svojou veliteľskou, a tiež pedagogickou činnosťou, ako aj osobným príkladom napomáhajú ďalšiemu pôsobeniu na ostatný personál v ich okolí. Z pochopiteľných dôvodov bol preto vykonaný prieskum, ktorého úlohou bolo zistiť úroveň vlastenectva u študentov Akadémie ozbrojených síl.

Vzhľadom na fakt, že fenomén vlastenectva je spojený s emočnou stránkou, teda pocitmi hrdosti na svoju krajinu, u respondentov bolo zisťované do akej miery považujú tento pocit za dôležitý. Drvivá väčšina respondentov (97,2 %) pokladá za veľmi dôležité alebo skôr dôležité prechovávať hrdosť na svoju krajinu.

Obrázok 1: Výsledky prieskumu

Pocit blízkosti k niektorým prvkom národa a vlasti bol v prieskume určený ako jeden z najvýznamnejších indikátorov miery vlastenectva u kadetov. Respondenti v ďalšej otázke vo všeobecnosti deklarovali relatívne vysokú mieru blízkosti k vybraným ukazovateľom. Najbližší vzťah respondenti deklarovali k Slovenskej republike ako

takej, nasledovalo miesto bydliska a kultúra Slovenska. Najmenej blízky vzťah deklarovali kadeti k obyvateľstvu, miestu narodenia a histórii Slovenska.

Respondenti mali možnosť v nasledujúcej otvorenej otázke, bez vopred kategorizovaných odpovedí, vyjadriť svoj názor na najvýznamnejší prvok svojej hrdosti na Slovenskú republiku. Najčastejším odpovediam dominovala príroda Slovenska, kultúra, výnimoční ľudia či športovci. Na opačnom konci skončili politici a mentalita Slovákov.

Sledovanie subjektívneho pocitu hrdosti na viaceré prvky príslušnosti k národu ukázalo, že na popredných priečkach sa umiestnila hrdosť na: hodnoty ľudských práv a slobôd, otázky mieru, Ozbrojené sily SR, kultúru a tradície. Zaujímavým, a v istom zmysle aj znepokojivým, fenoménom je umiestnenie hrdosti na NATO a EÚ na nižších stupňoch rebríčka. Pozitívny trend vo vlastenectve sa vo všeobecnosti opäť ukázal ako uspokojivý.

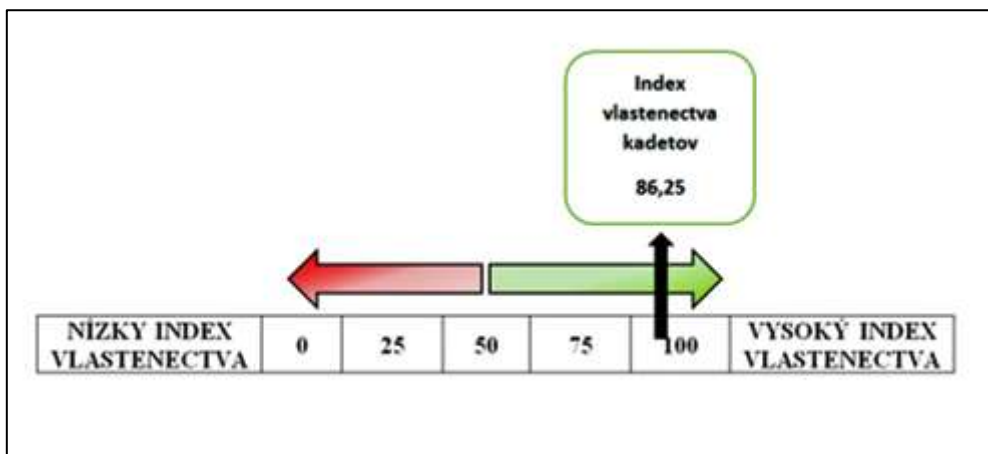
V otázkach venovaných miere súhlasu s tvrdeniami, či sú respondenti hrdí na to, že sú občanmi Slovenskej republiky a či by sa sloвне angažovali v prípade, že by niekto Slovenskú republiku urážal považujeme za významné, že najviac respondentov s týmito výroky vyjadrilo súhlas.

Výroky o potrebe verejného verbálneho vyjadrovania úspechov Slovenska, doma i v zahraničí, sa umiestnili na opačnom konci rebríčka. Práve táto stránka, tzv. konatívna, spolu s výrokom o potrebe prejaviť vlastenectvo vo svojom správaní, sa ukázala ako najmenej podporená zo strany respondentov.

V poslednej otázke prieskumu respondenti hodnotili samých seba z hľadiska niektorých vlastností. Za pozitívny trend vo vzťahu k vlastenectvu je možné považovať, že všetky výroky týkajúce sa najmä osobnosti a charakteru respondentov, ktoré boli v rámci indikátorov vlastenectva identifikované ako významné, boli označené výnimočne vysokým percentom (nad 90 %). Ochota dodržiavať pravidlá dosiahla 98,2 %, čo je vysoko pozitívne nielen vo vzťahu ich pôsobenia v ozbrojených silách, ale aj z pohľadu budovania vlasteneckého citenia. S tým súvisiace ďalšie črty ako morálne zásady dosiahli 97,3 %, demokratické princípy 96,3 % a tímový duch 96,3 %.

Na druhej strane dosť vysoké percento respondentov (35,8 %) vyjadrilo názor, že sa nepovažuje za človeka, ktorý chápe menšiny ako pozitívny prvok našej spoločnosti. V tomto prípade je však možné konštatovať, že tento výsledok odráža celospoločenské nastavenie na Slovensku.

Celkovým výsledkom prieskumu bolo zistené, že je výsledný index vlastenectva u kadetov je na úrovni 86,25.

Obrázok 2: Index vlastenectva

Výsledok u budúcich profesionálnych vojakov potvrdil predpoklad prítomnosti bližšieho vzťahu k svojej krajine. Pozitívny stav vlastenectva u kadetov je vyjadrený aj vysokou úrovňou súhrnného indexu vlastenectva. Pozitívne pocity k svojej krajine sú u kadetov dôležitým základným kameňom budovania ich morálneho a hodnotového nastavenia, ktoré je pre službu v ozbrojených silách nevyhnutné.

3 ZÁVER

Fenomén vlastenectva a vlasteneckého cítenia spoločnosti je naozaj veľmi zvláštny. Na jednej strane môže pôsobiť až abstraktne, na strane druhej je to faktor, ktorý pri pozornom skúmaní a vyhodnotení dokáže zodpovedať rôzne sociologické otázky. Môžeme preto súhlasiť s tvrdením že miera vlasteneckého cítenia obyvateľstva je priamo úmerná stupňu ekonomickej a ostatnej úspešnosti štátu a spoločnosti, a že občania západných štátov sú zväčša silnými patriotmi.

Z uvedenej myšlienky by sme sa mohli odvážiť tvrdiť, že príslušník Ozbrojených síl Slovenskej republiky sa bude prejavovať ako silný vlastenec, ak bude mať možnosť spoznať bohaté dejiny Slovenska a Slovákov, adekvátnym spôsobom si vybuduje pozitívny vzťah ku krajine, v ktorej žije a v neposlednom rade bude pracovať v prostredí fungujúceho systému ozbrojených síl. Prieskum, vykonaný medzi kadetmi, ale aj zisťovanie názorov študentov/kadetov v neformálnych rozhovoroch potvrdili, že kadeti svoje pôsobenie v uniforme vnímajú nielen ako istú formu životného

zabezpečenia, ale aj ako istú výsadu či významné miesto v slovenskej spoločnosti. Predstavuje to dobrý základ na to, aby sa stali a zostali vlastencami a svojou profesijnou prácou ovplyvňovali svojich podriadených, svojich kolegov a aj širokú verejnosť.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

BAČOVÁ, V.: Identita v sociálnej psychológii. In: VÝROST, J. - SLAMĚNÍK, I. (eds.): *Sociální psychologie*. 2. přepracované a rozšířené vyd. Praha : Grada Publishing, 2008, s. 110. ISBN 978-80- 247-1428-8.

BLACKWELL, B.: *Blackwellova encyklopedie politického myšlení*. 1. vyd. Brno : Jota, 1995. 580 s. ISBN 80-85617-47-1.

BODOLLÓ, M.: Možnosti duchovnej služby v konfliktoch a v mierovom živote. In: *Aktuálne otázky regrutácie a stabilizácie personálu v ozbrojených silách, bezpečnostných a záchranných zboroch : medzinárodná vedecká konferencia : zborník vedeckých a odborných prác*. Liptovský Mikuláš : Akadémia ozbrojených síl gen. Milana Rastislava Štefánika, 2018, s. 46-53. ISBN 978-80-8040-562-5.

BREUILLY, J.: Přístupy k nacionalizmu. In: HROCH, M. (ed.): *Pohledy na národ a nacionalismus : Čítanka textů*. Praha : Sociologické nakladatelství (SLON), 2003, s. 317-348. ISBN 80-86429-20-2.

BREZINA, D. - MASÁR, M.: Vplyv aktuálnych hrozieb na bezpečnostné prostredie Slovenskej republiky. In: *Národná a medzinárodná bezpečnosť 2018 : Zborník príspevkov z 9. medzinárodnej vedeckej konferencie 25th – 26th October 2018 Liptovský Mikuláš Slovakia*. Liptovský Mikuláš : Akadémia ozbrojených síl generála M. R. Štefánika, 2018, s. 49-59. ISBN 978-80-8040-568-7.

CAREY, S.: Undivided Loyalties : Is National Identity an Obstacle to European Integration? In: *European Union Politics*, 2002, roč. 3, č. 4, s. 387-413.

CIBULKA, J. a kol.: *Ottův slovník naučný nové doby : Dodatky k velikému Ottovu slovníku naučnému. Díl 4, sv. 1*. Praha : Novina, 1936, s. 12.

GBÚROVÁ, M.: Vlastenectvo v kontexte integračnej politiky EÚ. In: *Vlastenectvo ako pozitívna hodnota 21. storočia*. Trnava : TTSK, 2013, s. 54-65. ISBN 978-80-971392-8-5.

HAUSER, I.: *Návrh zabezpečenia výučby vlastenectva, vrátane národných a kresťanských tradícií ako systém výučby* [online]. ŠPÚ, 2009 [cit. 2022-11-07].

Dostupné na internete:

<https://cloud2k.edupage.org/cloud/eg.vychova_vlastenectvo....pdf?z%3AJACWLSZcqM3DWbPQXQ%2FupL7gYotl4uTYSzc6%2BmKiMR3ynLeNBYxi5lExp862kr11>.

JANDOUREK, J.: *Sociologický slovník*. 1. vyd. Praha : Portál, 2001, 285 s. ISBN 80-7178-535-0.

KANDRÍK, M. - KOLESÁR, S. (eds.): *Mládež, radikalizmus a polovojenské organizácie* [online]. Bratislava : Stratpol, 2018, 46 s. [cit. 2022-11-02]. Dostupné na internete: <<https://stratpol.sk/wp-content/uploads/2018/11/brozura.pdf>>.

KEDOURIE, E.: Nacionalismus. In: HROCH, M. (ed.): *Pohledy na národ a nacionalismus : Čítanka textů*. Praha : Sociologické nakladatelství (SLON), 2003, s. 100-107. ISBN 80-86429-20-2.

KLUKNAVSKÁ, A.: Krajne pravicové strany v parlamentných voľbách 2012 na Slovensku. In: *Rexter*, 2012, č. 1, s. 1-35.

KOLEJKA, J.: *Národ - socialismus - národnostní otázka : Mechanismus vzniku novodobé podoby národů*. Brno : Univerzita J. E. Purkyně , 1967. 114 s.

KONFRŠT, J.: *Vlastenectví – povídaní s Janem*. Praha : Euroservice 1999, 2010. 95 s. ISBN 978-80-903870-0-3.

LACKO, M.: *Zápas o pamäť slovenského národa*. Referát prednesený na konferencii Spoločnosti slovenskej inteligencie Korene dňa 15. 12. 2012 v Bratislave.

LICHNER, V.: *Analýza radikálnych a extrémistických skupín, hnutí, siekt a kultov a ich pôsobenie v Slovenskej republike*. 1. vyd. Košice : Univerzita Pavla Jozefa Šafárika, Vydavateľstvo Šafárik Press, 2020. 163 s. ISBN 978-80-8152-839-2.

MATÚŠ, J.: Vlastenectvo versus globalizácia. In: *Vlastenectvo ako pozitívna hodnota 21. storočia*. Trnava : TTSK, 2013, s. 25-34. ISBN 978-80-971392-8-5.

MESEŽNIKOV, G. - GYÁRFÁŠOVÁ, O.: *Súčasný pravicový extrémizmus a ultranacionalizmus na Slovensku : Stav, trendy, podpora*. Bratislava : Inštitút pre verejné otázky, 2016. ISBN 978-80-89345-58-8.

MIHÁLIK, J. Súčasný výzvy politického líderstva na Slovensku: populizmus, radikalizmus a extrémizmus. In: *ININTERPOLIS`16 : Zborník vedeckých prác*. 1. vyd. Banská Bystrica : Belianum, 2016, s. 84-94. ISBN 978-80-557-1249-9.

MIKUŠ, T.: Hodnota vlastenectva alebo potreba ochrany národného cítania. In: *Vlastenectvo ako pozitívna hodnota 21. storočia*. Trnava : TTSK, 2013, s. 12-24. ISBN 978-80-971392-8-5.

NATHANSON, S.: *Patriotism, Morality, and Peace*. Lanham : Rowman & Littlefield Publishers, 1993. 220 s. ISBN 9780847677993.

ONDRUŠEK, D. - FIALOVÁ, Z.: *Dejepis - Metodická príručka pre učiteľov dejepisu v 9. ročníku ZŠ*. Bratislava : Raabe, 2017. 110 s. ISBN 978-80-8140-283-8.

Online vzdelávanie - Vzdelávanie a občianska hrdosť prostredníctvom športu [online]. Slovenská asociácia športu na školách, 2021 [cit. 2022-11-07]. Dostupné na internete: <<https://www.sass.sk/aktuality/1121-online-vzdelavanie-vlastenectvo-a-obcianska-hrdost-prostrednictvom-sportu>>.

ORWELL, G.: Notes on Nationalism. In: *The Collected Essays, Journalism and Letters of George Orwell, vol. 3*. London : Secker & Warburg, 1968, s. 361-380.

PETRUSEK, M.: *Velký sociologický slovník*. 1. vyd. Praha : Karolinum, 1996, s. 749-1627. ISBN 80-7184-310-5.

Poznanie vlastnej minulosti a zdravé vlastenectvo je nevyhnutnou podmienkou úspešnosti prevencie pred extrémizmom [online]. ŠPÚ, 2017 [cit. 2022-11-07]. Dostupné na internete: <<https://www.minedu.sk/poznatie-vlastnej-minulosti-a-zdrave-vlastenectvo-je-nevyhnutnou-podmienkou-uspesnosti-prevencie-pred-extremizmom/>>.

PRŮCHA, J. - WALTEROVÁ, E. - MAREŠ, J.: *Pedagogický slovník*. 4. aktualiz. vyd. Praha : Portál, 2003. 322 s. ISBN 80-7178-772-8.

Smernice Ministerstva obrany Slovenskej republiky č. 42/2011 o národných a vojenských tradíciách ozbrojených síl Slovenskej republiky.

TAZZER, S.: *Vlastenci alebo zradcovia? Milan Rastislav Štefánik e la Legione ceco-slovacca.* Bratislava : Kanimex, 2018. 272 s. ISBN 978-80-973020-0-9.

TKÁČ, M.: *Vlastenectvo – duchovný pilier 150-ročnej Matice slovenskej.* In: *Vlastenectvo ako pozitívna hodnota 21. storočia.* Trnava : TTSK, 2013, s. 6-11. ISBN 978-80-971392-8-5.

Universum : všeobecná encyklopedie. 6. díl. 1. vyd. Praha : Odeon, 2001. 656 s. ISBN 80-207-1068-X.

Ústavný zákon č. 100/1960 Zb. Ústava Československej socialistickej republiky.

VANĚK, O.: *Metodická pomôcka k štúdiu predmetov Slovenské dejiny a Vojenské dejiny Slovenska.* 1. vyd. Liptovský Mikuláš : Vojenská akadémia, 1999. 32 s.

Vyhláška Ministerstva školstva, mládeže a športu Slovenskej republiky č. 80/1991 Zb. o stredných školách.

WALTEROVÁ, E.: *Výchova k myšlení v evropských a globálných souvislostech – II* [online]. Metodický portál RVP.CZ, 2005 [cit. 2013- 11-21]. Dostupné na internete: <<https://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/113/vychova-k-mysleni-v-evropskych-a-globalnich-souvislostech-ii.html>>.

Zákon č. 63/1993 Z. z. o štátnych symboloch Slovenskej republiky a ich používaní.

Zákon č. 68/1956 Zb. o organizácii telesnej výchovy.

Zákon č. 68/1997 Z. z. o Matici slovenskej.

Zákon č. 73/1973 Zb. o brannej výchove.

Zákon č. 99/2014 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 321/2002 Z. z. o ozbrojených silách Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 173/1990 Zb. ktorým sa zrušuje zákon č. 68/1956 Zb. o organizácii telesnej výchovy a ktorým sa upravujú niektoré ďalšie vzťahy týkajúce sa dobrovoľných telovýchovných organizácií.

Zákon č. 217/1991 Zb. o zrušení zákona č. 73/1973 Zb. o brannej výchove v znení zákonného opatrenia Predsedníctva Federálneho zhromaždenia č. 17/1976 Zb.

Zákon č. 219/2006 Z. z. o protikomunistickom odboji.

Zákon č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

Zákon č. 435/2010 Z. z. o poskytovaní dotácií v pôsobnosti Ministerstva obrany Slovenskej republiky.

Zákon č. 477/2019 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 321/2002 Z. z. o ozbrojených silách Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony.

Zákon č. 487/2013 Z. z. o protifašistickom odboji, postavení a pôsobnosti Slovenského zväzu protifašistických bojovníkov.

ZAMAROVSKÝ, V.: *Grécky zázrak.* Bratislava : Mladé letá, 1990, 605 s. ISBN 80-06-00122-7.

TÉMY NA VEDENIE ZÁVEREČNEJ DISKUSIE

1. Vlastnými slovami definujte pojem vlastenectvo.
2. Čo pre vás znamená byť vlastencom?
3. Aký je váš názor na negatívne prejavy vlastenectva – nacionalizmu a extrémizmu?
4. Prečo by mal byť profesionálny vojak vlastencom?
5. Ako by podľa vás mal vyzerat' proces vlasteneckej výchovy v OS SR?